

ROTUNDA SV. JIŘÍ A SV. VOJTĚCHA, ŘÍP, 12. STOLETÍ

ROMÁNSKÝ SLOH

Název slohu je odvozen od slova Řím = Roma, protože vzniká v Itálii a je inspirován stavbami antického římského impéria.

10.–13. STOLETÍ

- Monumentální dojem, malá členitost, vzornosť
- Malé okenní otvory (střílnový vzhled nebo tzv. sdružená okna)
- Masivní kamenné zdi, přesně opracované a vyspárované kvádry
- Valená klenba (těžká, půlkruhová), nebo dřevěné stropy
- Sloupy a pilíře jako silné podpěry
- Vstupní portály kostela – symbol brány nebes, zdobené reliéfy

TYPICKÉ STAVBY

- rotunda, bazilika, tribunový kostel, hrad

KATEDRÁLA SVATÉHO VÍTA, VÁCLAVA A VOJTĚCHA, PRAHA, 1344 – 1929

GOTIKA

Termín gotika je odvozen od názvu germánského kmene Gótů, který dříve žil na území střední a západní Evropy. Název gotickému slohu dali až renesanční myslitelé, kteří jej považovali za málo vytříbený. Slovo gotika tedy znamenalo jednoduché až barbarské umění. Ve Francii býval tento sloh nazýván „style ogival“ – sloh lomený.

13.–16. STOLETÍ

Sloh plynně navazující na románský. Stavby jsou charakteristické svou výškou a důrazem na vertikální linie. To je patrné zejména u katedrál a kostelů, které často sahají vysoko k nebi. Gotika zdůrazňovala optický dojem odhmotnění a přiblížení se k Bohu.

- Směřování k Bohu – vertikalismus
- Více oken a nosných sloupů, prosvětlení a „odhmotnění“ staveb (Bůh je světlo).
- Žebrová klenba umožňovala vytvořit vyšší a lehčí konstrukce
- Lomené oblouky umožňovaly stavět vyšší a prostornější stavby
- Vnější opěrný systém stavby podporoval konstrukci
- Lomená okna s kružbami a vitrážemi, rozety (kruhová zdobná okna)
- Ozdobné prvky – fiály (zdobné vrcholky opěrného systému), chrlice (fantaskní bytosti)

TYPICKÉ STAVBY

- katedrály, měšťanské domy, opevněná města

GIOVANNI BATTISTA AOSTALLI, ULRICO AOSTALLI, ZÁMEK, LITOMYŠL, 1581

RENESSANCE

Termín renesance pochází z francouzského renaissance (znovuzrození, obnovení), jež je odvozeno z italského rinascimento. Poprvé byl historiky použit až v 19. století.

14.–17. STOLETÍ

Vědomý odklon od gotické tvorby. Renesanční architektura je snadněji uchopitelná, tvarově čitelnější, znamená znovuzrození a návrat k ideálům antiky, klade důraz na horizontálu. Řádem všeho se stal člověk a od něho odvozené měřítko. Vznikla v Itálii.

- Zaměření na člověka a jeho pozemský život, staví jej do centra umění i vědy
- Stavby jsou charakteristické svou symetrií a důrazem na proporce
- Používala sloupové řády klasické architektury (dórský, iónský, korintský) pro vytvoření harmonické a vyvážené kompozice.
- Stavby zdobí bohatá dekorace – reliéfy, sochy, sgrafita (vyškrabávání do omítky), v interiérech nástěnné malby a intarzie

TYPICKÉ STAVBY:

zámky, městské paláce, venkovské vily se zahradami

JAN LUKÁŠ HILDEBRANDT, DOMENICO PERINI,
BAZILIKA SV. VAVŘINCE
A SV. ZDISLAVY, JABLONNÉ V PODJESTĚDÍ, 1729

BAROKO

O původu slova baroko existuje několik teorií. Podle jedné z nich je odvozeno od portugalského názvu perly nepravidelného tvaru – pérola barroca (barrocco nebo barrueco). V 16. a 17. století se slovo dostalo do odborného jazyka šperkařů a znamenalo cosi nepřirozeného, nepravidelného. V 18. století se pak začalo používat, zejména ve Francii, jako označení pro sloh 17. a 1. poloviny 18. století, který byl chápán jako úpadkový a bizarní.

16.–18. STOLETÍ

Baroko čerpalo inspiraci a prvky z renesance, a to zejména z její pozdní fáze – manýrismu (optický klam a hravost). Jeho velký rozvoj nastal po třicetileté válce a představoval triumfální období pro katolickou církev, která chtěla svým uměním demonstrovat znovu získanou moc. Sloh zahrnoval prvky, které zdůrazňovaly dramaticčnost a emoce.

- Nádhera, velkolepost, monumentalita, bohatost forem, dramaticčnost
- Důraz na kontrasty, hru světla a stínů, asymetrické tvary
- Silně omítaná, plasticky členěná průčelí – zvlněná a zprohýbaná římsy, balkony s balustrádou a bohatou sochařskou výzdobou
- Valené klenby s lunetami, zrcadlové klenby – bohatě zdobené iluzivními zobrazováními
- Bohatě zdobené interiéry – štuky (ornamenty, profilované fabiony), barevnost, zlacení iluzivní (neskutečné) nástěnné malby se složitou perspektivou
- Osová symetrie objektů, architektonicky zdůrazněné portály a okna, oblíbená: kupole

TYPICKÉ STAVBY: poutní areály, drobné sakrální stavby v krajině, formování krajiny sochami

ANTONÍN HAFFENECKER, STAVOVSKÉ DIVADLO, PRAHA, 1783

KLASICISMUS

Název klasicismus vznikl ve Francii v 17. století a odvozuje se od latinského classicus, patřící k nejvyšší římské třídě (latinsky classis), tedy doslova „prvotřídní“.

POSL. TŘETINA 18. – ZAČ. 19. STOLETÍ

Vzniká jako střídá reakce na složitost baroka a rokoka. Inspiruje se především antickými vzory řecké a římské architektury; obdivoval racionalitu jejích postupů. Zdůrazňuje střízlivý rozum, uměřenost a pravidelný řád.

- Antické prvky – sloupy (dórské, iónské, korintské), tympanony, římsy
- Symetrie a pravidelnost
- Strohost, jednoduchost, rovné linie
- Zejména veřejné budovy byly navrhovány s cílem působit monumentálně a reprezentativně
- Ploché fasády, trojúhelníkové štíty

JOSEF ZÍTEK, JOSEF SCHULZ, NÁRODNÍ DIVADLO, PRAHA, 1883

HISTORISMUS

Směr navracející se k minulým – historickým slohům: románskému, gotickému, renesančnímu či baroknímu.

19. STOLETÍ

Historismus se historickými slohy jen inspiruje, využívá však technické inovace a nové materiály. V závěrečné fázi často mísí jednotlivé slohy navzájem, tzv. eklekticismus.

SLOHY VOLENY OBVYKLE PODLE TYPU STAVEB:

- Kostely, kaple a hrobky – novorománský a novogotický sloh
- Šlechtická sídla (hrady a zámky) – novogotický a novorenesanční sloh
- Školy, divadla, koncertní sály, muzea a galerie, sokolovny, nádraží, radnice či banky – novorenesanční a novobarokní sloh

JOSEF FANTA, BUDOVA HLAVNÍHO NÁDRAŽÍ, PRAHA, 1909

SECESE

Termín z latinského secessio = odchod, odtržení.
V Německu nazývána Jugendstil – nový styl,
mladý sloh, ve Francii: Art Nouveau – nové umění,
v Anglii: Modern Style – moderní styl, v Itálii: Stile
floreale – květinový styl. Tento poslední univerzální
umělecký sloh je protestem proti historismu
a konzervativnímu akademismu. Zasáhl celou Evropu,
Spojené státy i Japonsko.

PŘELOM 19. – 20. STOLETÍ

- Inspirace přírodními tvary – listy, květy, lidské a zvířecí tělo
- Návrat k lidovým tradicím a romantismu
- Obliba kouřové linky vycházející z nového módního doplňku – cigarety
- Dekorativnost, členitost, rytmičnost
- Důraz na individuální výraz a originalitu
- Práce s nejrůznějšími materiály → ty vzájemně kombinuje
– sklo, keramika, kov
- Důraz na konstrukci, která může být zcela odhalena
(zejména u technických staveb)

JOSEF CHOCHOL, DŮM V NEKLANOVĚ ULICI, PRAHA, 1914

KUBISMUS

Termín jako první použil francouzský kritik umění Louis Vauxcelles v roce 1908 („cubiques“ = krychle) jako hanlivou charakteristiku kubistických obrazů.

POČ. 20. STOLETÍ – 20. LÉTA 20. STOLETÍ

Kubismus je avantgardní umělecké hnutí. Rozbil tradiční způsoby zobrazení reality tím, že rozložil objekty na geometrické tvary a fragmenty. To umožnilo umělcům zobrazit objekty z více úhlů současně (tzv. fazetování). Experimentoval s perspektivou a zpochybnil tradiční způsoby zobrazení prostoru.

- V architektuře specificky český fenomén rozvíjející se především v letech 1910–1914
- Hmota měla být prodchnuta tvůrčí myšlenkou a vyvolat pocit dynamičnosti a plasticity
- Na fasádě ostré hranolové či krystalické tvary
- Výrazně uplatněn v rámci uměleckého řemesla a designu

JOSEF ZASCHKE, PAVEL JANÁK, PALÁC ADRIA, PRAHA, 1925

NÁRODNÍ STYL

Rondokubismus (obloučkový kubismus), české art deco, styl Legiobanky, národní styl, národní dekorativismus nebo třetí kubistický styl je řada pojmů užívaných pro označení vyhraněného stylu architektury a užitého umění existujícího během první republiky v Československu.

20.–30. LÉTA 20. STOLETÍ

- Plastické fasády, obloučkový dekor
- Inspirace lidovým uměním v bohatém dekoru
- Výrazná barevnost fasád vycházející z národních barev (bílá, červená, modrá)
- Budovy velmi často doplněny mnoha sochařskými díly, která jsou integrální součástí fasád

LUDWIG MIES VAN DER ROHE, VILA TUGENDHAT, BRNO, 1930

FUNKCIONALISMUS

Funkcionalismus (důraz na funkci stavby) se utváří jako reakce na dekorativismus předchozích období.

20.–40. LÉTA 20. STOLETÍ

- Dům je stroj na bydlení, proto forma (podoba) domu následuje jeho funkci.
- Důraz je kladen na světlo, jednoduchost tvarů a pohodlné funkční bydlení – tomu se stavba přizpůsobuje
- Sloupy uvolňují půdorys. Prostor je tak často dělen pomocí lehkých příček
- Sloupy uvolňují fasádu, která je dále tvarována velkými okny, používání tzv. pásových oken
- Plochá střecha je využívána pro umístění zahrady, nebo sluneční terasy (solária)
- Funkcionalismus často využívá prefabrikované prvky a industrializované stavební metody, aby urychlil a zlevnil stavební proces

MATERIÁL:

beton, ocel, sklo, keramický obklad

FRANTIŠEK JEŘÁBEK A KOL., GRANDHOTEL INTERNATIONAL, PRAHA, 1957

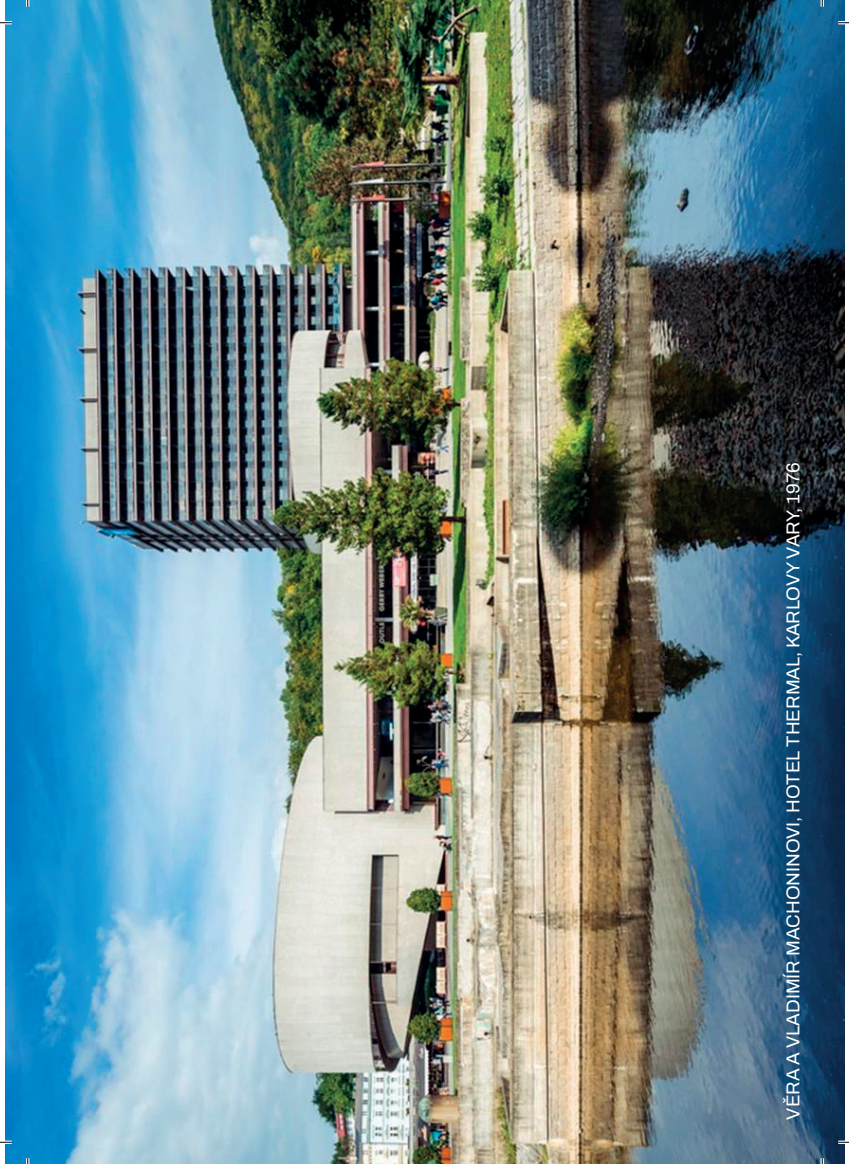
SOCIALISTICKÝ REALISMUS

Styl používaný u reprezentativních staveb v Sovětském svazu a v jeho satelitech během vlády Josifa V. Stalina a v krátkém období po jeho smrti. V bývalém Československu nazýván zkráceně „sorela“, zřejmě pejorativně myšlená zkratka úvodních slabik slov socialistický + realismus + Lakomý. Poslední slovo odkazuje ke jménu architekta Zdeňka Lakomého, předního ideologa této oficiální doktríny.

1948 – 1958

Diktát výtvarných forem vystřídal diktát ideologie.

- Důsledná ideologizace umění a architektury
- Zestátnění stavebního průmyslu
- Klasicizující kompozice s historickými citacemi (sovětské vzory, následně i snaha o návaznost na domácí renesanci)
- Obnova tradičních stavebních postupů
- Obnova tradičního urbanismu bloků a náměstí s výškovými či jinými dominantami v osách a průhledech
- Ornamentální a sgrafitová výzdoba fasád, užití sloupových řádů
- Přísně ideologický program malířské a sochařské výzdoby

VĚRA VLADIMÍR MACHONINOVÍ, HOTEL THERMAL, KARLOVY VARY, 1976

BRUTALISMUS

Moderní architektonický styl, který vychází z poválečné tvorby francouzského architekta Le Corbusiera, který jako první hovořil o „béton brut“ – surovém, přírodním betonu.

1954 –1970

Stavby ve stylu brutalismu jsou často mylně považovány za nejošklivější budovy moderní éry. Cílem je pravdivost budovy, co do výrazu i materiálu. Varianty brutalismu se liší a mohou být i cihelné, plechové či dřevěné. Důležitá je prezentace materiálu takového, jaký je.

- Stavby působí jako sochy
- Prim hraje litý beton s odhalenými konstrukčními finesami
- Velké a výrazné fasády bez oken, často kreativní hra se zalomením světla skrze malé otvory
- Klade důraz na účelnost. Budovy jsou navrhovány tak, aby sloužily svému účelu, bez zbytečných ozdob
- Plastické vyjádření

ZDENĚK KUNA, ZDENĚK STUPKA,
OLIVIER HONKE-HOUFEK,
STROJIMPORT, PRAHA, 1971

INTERNACIONÁLNÍ STYL

Internacionální (mezinárodní) styl v architektuře.
V socialistickém Československu se po intermezzu sorely snaží navázat na západní vzory

50.–80. LÉTA 20. STOLETÍ

Internacionální styl do socialistického bloku přináší mj. nové technologie a architektonické typy (např. mrakodrap). Vzhledem k tomu, že výroba není schopna technologie zpracovat, jsou často přizvány zahraniční (ze západního bloku) firmy k realizaci.

- Budovy jsou navrhovány tak, aby sloužily svému účelu co nejefektivněji, bez zbytečných ozdob
- Vyznačuje jednoduchostí a minimalismem. Fasády budov jsou bez dekorací a ornamentů
- Využívají moderní materiály jako je sklo, ocel, beton a hliník, které umožňují vytvářet nové formy a struktury
- Využívá velká okna a prosklené fasády, které umožňují pronikání přirozeného světla do budov a propojují vnitřní a vnější prostory
- Ploché střechy jsou charakteristickým prvkem, který umožňuje využívat střechy jako další funkční prostor

ALENA ŠRÁMKOVÁ, BUDOVA ČKD, PRAHA, 1981

POSTMODERNA

Termín „post“ = distance od moderního.
Postmodernu v architektuře lze shrnout jako rozhodný protisměr k moderně a postupné monotónnosti internacionálnímu stylu.

70. LÉTA – KONEC 20. STOLETÍ

Těžištěm postmodernity není přesně reprodukovat minulost, ale upravovat ji, citovat ji a kombinovat se současnou architekturou a vytvářet zcela nové projekty. Místo stavění budov v mezinárodním stylu, na první pohled nerozeznatelných, se měly projekty znovu zaměřit na vyprávění příběhu místa i architekta pomocí kreativní architektury spojené s konkrétními požadavky a souvislostmi vzniku dané stavby.

- Mísení různých stavebních stylů a vytváření nové, kreativní stavby
- Návrat k historickým vzorům a kořenům (architektonické reference)
- Často až ironický, hravý přístup k tradičním architektonickým prvkům
- Použití dekorací, ornamentů, symbolů nebo nápisů na fasádách
- Téměř žádný pohledový beton, často barevné provedení fasády
- Budovy by měly zapadat do okolí a doplňovat ho
- Forma následuje fikci – architektura by měla vyprávět příběh a vyvolávat emoce
- Kombinace (často regionální) stavební tradice a mezinárodnosti